

ВСТУП УКРАЇНИ ДО СОТ: ПРОБЛЕМИ ТА НАСЛІДКИ

Д.О.Заветур, здобувач

Інститут регіональних досліджень НАН України м.Львів

У статті розкрито наслідки вступу України до світової організації торгівлі для сільського господарства країни. Висвітлено досвід інших держав щодо членства в СОТ. Визначено позитивні моменти та ризику для сільськогосподарських товаровиробників.

В статье рассмотрены последствия после вступления Украины во всемирную торговую организацию для сельского хозяйства страны. Раскрыто опыт других стран-членов ВТО. Показаны положительные моменты и риски для сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Вступ. Вступ України до СОТ може справити різний вплив на галузі економіки. Це пов'язано з тим, що деякі галузі характеризуються високим ступенем експортоорієнтованості, інші, навпаки, задовольняють потреби майже виключно внутрішнього ринку, деякі галузі потребують дуже значних капітальних інвестицій з досить значним терміном окупності, інші — можуть забезпечити стабільні прибутки вже через порівняно незначний проміжок часу. Все це впливає на те, яким чином та як довго певні галузі пристосовуються до умов діяльності на лібералізованому ринку. Питання вступу України до СОТ розглядалось у багатьох публікаціях вітчизняних вчених, зокрема, у працях І.Майорової [1], Ю.Макогона, В.Панкова [2], Т.Мельник, О.Куринської [3], С.Осики, О.Оніщука, А.Осики, В.Пятницького, О.Штефанюка [4, 5, 7], Т.Поді [6] та інших.

Постановка завдання. Завданням статті є вивчення наслідків вступу України до світової організації торгівлі для окремих галузей економіки.

Результати. В сільському господарстві України зайнято більше 16% від загальної кількості працюючих; зосереджено більше 20% основних виробничих фондів держави; створюється майже третина валового внутрішнього продукту України; зосереджено 41,8 млн.га сільськогосподарських угідь, в тому числі, 32,7 млн.га ріллі.

Здійснені упродовж останніх двох років реформи в агропромислому комплексі дозволили перебудувати земельні та майнові відносини та створити якісно нові організаційно-правові форми господарювання, які базуються на принципах непорушності права приватної власності на землю та майно. Вдалося зробити кроки в напрямі подальшого формування прозорого ринкового середовища, запровадити механізми здешевлення кредитів, що сприяло притоку фінансових ресурсів комерційних банків для фінансування потреб сільськогосподарського виробництва. Надання приватному виробнику права самостійно обирати форми господарювання, каналів реалізації, партнерів по співпраці, зміни форм і методів державного впливу на процеси соціально-економічних перетворень на селі сприяли закріпленню позитивних тенденцій, що намітилися з 2000 року. Зокрема, здійснено реформування сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності на землю.

Головними позитивними наслідками для аграрного сектору від набуття Україною членства в СОТ можуть стати: стимулювання технологічного оновлення та переозброєння національного виробництва відповідно до світових стандартів внаслідок суттєвого збільшення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України; поширення доступу українських товарів до ринків 145 країн-членів СОТ, частка торгівлі яких складає більше 95% від загальносвітових обсягів; поживавлення виробництва в експортоорієнтованих галузях економіки, у т.ч. й АПК, внаслідок лібералізації режиму доступу до зовнішніх ринків; скорення структурних реформ в аграрному секторі. Структурні пріоритети визначатимуться потенціалом конкурентоспроможності галузей і підприємств на зовнішніх ринках, а спрощення процедур доступу до цих ринків має прискорити структурні зміни; розширення асортименту та якості пропонованих на ринку продовольчих товарів, зниження їх ціни, що є позитивним для споживачів.

Можливі негативні наслідки для аграрного сектору від набуття Україною членства в Світовій організації торгівлі: загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними виробниками цукру, молочних продуктів, картоплі, овочів та фруктів;

можливе звуження внутрішнього ринку збуту для національних товаровиробників; зростання експорту товарів, що споживаються в українському АПК (насіння соняшнику, продовольчого та кормового зерна) може спричинити підвищення цін на них на внутрішньому ринку.

Важливим є те, що правила СОТ не передбачають скасування субсидування сільського господарства, а лише вимагають введення граничного рівня для державних субсидій. Так, якщо в останні роки державне субсидування сільськогосподарського сектору в Україні було практично відсутнє, то на переговорах щодо вступу до СОТ Україна відстоює рівень внутрішньої державної підтримки у сумі 1,37 млрд. дол. США на рік. Слід відзначити, що в Україні загалом існує значно менший рівень державної підтримки сільського господарства, ніж у розвинених країнах. І хоча Україні доведеться обмежити використання субсидій, що підлягають скороченню згідно з Угодою СОТ про сільське господарство, вона може відповідно збільшити використання дозволених субсидій, зокрема на такі цілі, як фінансування дослідницьких, учбових, консультативних і маркетингових програм, створення державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки, страхування та гарантування безпеки доходів, виплати на відшкодування збитків від стихійних лих, допомогу на структурну перебудову, виплати за програмами охорони довкілля та регіональними програмами допомоги. Внаслідок лібералізації доступу до ринку аграрної продукції України не слід очікувати критичного для національного сільського господарства збільшення обсягів імпорту. Ринок сільськогосподарської продукції, виробництво якої є для України традиційним, захищений від імпорту наступними факторами: суттєвими транспортними витратами на доставку імпортової продукції порівняно з продукцією місцевого виробництва; відсутністю інфраструктури надходження та розподілу значних обсягів імпортової сільськогосподарської продукції у регіонах; невисокою купівельною спроможністю населення; традиційними уподобаннями людей (в першу чергу, у сільській місцевості).

Завдяки зменшенню втрат від дискримінаційних заходів, що становлять 2-3 мільярди доларів на рік, від вступу до СОТ виграють насамперед експортнозорієнтовані галузі економіки. Українські споживачі виграють від збільшення асортименту товарів, підвищення їхньої якості та зниження ціни. Підвищення платоспроможності населення вплине на зростання виробництва та поліпшення соціально-економічних показників країни. Та найголовнішим ефектом, пов'язаним зі вступом України до СОТ, стане поява додаткових стимулів для проведення необхідних внутрішніх реформ. Створення цивілізованих умов конкуренції стимулюватиме прискорення структурних реформ, даючи поштовх для підвищення конкурентності економіки. Цьому сприятиме приведення українського законодавства в сфері податків, митного регулювання, регулювання у сфері послуг, в охороні інтелектуальної власності відповідно до норм і правил СОТ.

Досвід різних країн свідчить, що швидкість вступу до СОТ залежить від політичної волі влади й рівня професіоналізму людей, яким доручено вести переговорний процес. Багаторічні переговори, пов'язані зі вступом України до СОТ, можуть свідчити не тільки про недостатню увагу до цього процесу з боку влади, а й про слабкість реформ у національній економіці. Нинішній уряд зміг впритул наблизити Україну до вступу до цієї організації.

Україна, всупереч зарубіжним прогнозам, подолавши політичну кризу, прийняла останній пакет законів, який впритул наближує державу до вступу в СОТ. За прогнозами Мінекономіки, після вступу України до СОТ вітчизняну економіку чекає додатковий приріст на 2% і зростання прибутків населення на 3% завдяки подорожчанням вартості праці.

Висновок. Набуття членства України у СОТ надасть їй створення цивілізованих умов конкуренції, зростання прозорості державної політики і приведення законодавства у відповідність до норм і правил СОТ. Вважаємо, що ці чинники сприятимуть зростанню обсягів іноземних інвестицій в економіку України і покращенню умов для аграрного підприємництва.

Аналіз досвіду інших країн і можливих наслідків від набуття України членства у СОТ, навіть для одного із товарних ринків України (агропродовольчого) вказує, що цілковита реалізація можливостей від участі в цій організації і мінімізація соціальних та економічних втрат здійснюється лише за умови ефективної реалізації довготермінової соціально-економічної стратегії країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майорова І. Процеси консолідації у світовій торгівлі: постановка проблеми для українських виробників // Економіст. – 2005. – №6. – С. 67-69.
2. Макогон Ю., Панков В. Інноваційна діяльність і стратегія підвищення конкурентоспроможності продукції: міжнародний і регіональний аспект // Економіст. – 2005. – №6. – С. 40-48.
3. Мельник Т., Куринська О. Шляхи удосконалення нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі України за умов вступу до СОТ // Економіст. – 2004. – №6. – С. 76-80.
4. Осика С., Оніщук О., Осика А., Пятницький В., Штефанюк О. Інституціональні та процедурні механізми системи ГАТТ / у регулюванні світової торгівлі. – К.: УАЗТ, 2000. – 288с.
5. Осика С., Пятницький В. Світова організація торгівлі – відкриті двері на шляху інтеграції України у світовий економічний простір // Вісник УАДУ. – 1999. – №3. – С. 78-85.
6. Пода Т.О. Врегулювання суперечок в СОТ // Зовнішня торгівля. – 2006. – №3 (26). – С. 18-24.
7. Пятницький В. Стратегії розвитку торгівлі в контексті вступу України до СОТ // Вісник КДТЕУ. – 1999. – №3. – С. 3-10.